

E-ISSN : 3023-4417

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Article Type : Research Article

Yıl: 2025 Sayı: 4

Yayın Tarihi: 15.04.2025

Geliş Tarihi : 13.03.2025

Kabul Tarihi: 14.04.2025

Year: 2025 Issue: 4

İklim Değişikliği ve Güvenlik: Bir Tehdit Analizi *Climate Change and Security: A Threat Analysis*

Mehmet Hanifi Kaya

İstanbul Beykent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Doktora
Öğrencisi

mehmethanifikaya23@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0001-9194-432X>

Atıf/Citation

Kaya, Mehmet Hanifi. "İklim Değişikliği ve Güvenlik: Bir Tehdit Analizi". *Nous Academy Journal* 4 (2025), 36–53. 10.5281/zenodo.15210133.

CC BY-NC 4.0

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial License altında lisanslanmıştır.

This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

İntihal/ Plagiarism

Bu makale, iThenticate yazılımı ile taranmış ve intihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by iThenticate and no plagiarism detected.

Araştırma & Yayın Etiği/Research & Publication Ethics

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiştir. Yayın etiği ihlalleri yazarın sorumluluğundadır.

This article has been reviewed by at least two referees. Violations of publication ethics are the responsibility of the author(s).

Öz

Tarihsel süreç içerisinde bölgesel ve küresel tehditlerin niteliğinin değişmesi ve savaşların yapılma biçimlerindeki dönüşümler, güvenlik algısının da zamanla evrim geçirmesine neden olmuştur. Bu değişimle birlikte güvenliğin kapsamı, yapısı, aktörleri ve odak noktaları da farklılaşmıştır. Özellikle Sanayi Devrimi sonrasında çevresel tahribatın artmasıyla birlikte, çevre kaynaklı sorunlar belirgin bir şekilde çoğalmış ve 1960-1970'lerden itibaren çevre sorunları doğrudan güvenlik kavramıyla ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda, çalışmada çevre sorunları içerisinde en öne çıkan iklim değişikliği ile güvenlik arasındaki çok yönlü ilişki derinlemesine incelenmiş ve iklim değişikliğinin tetiklediği çeşitli güvenlik tehditleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Nihayetinde ise bu tehditlere karşı alınması gereken muhtemel önlem ve tedbirler sunulmuştur. Güvenliğin ulusal, yakın çevre ve küresel olmak üzere üç boyutta ele alındığı ve Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisiyle güvenliğin olumsuz bir kavram olarak da ele alınabileceği ifade edilmektedir. Güvenlikleştirme, normalde güvenlik konusu olmayan bir durumun tehdit olarak sunulmasıdır. İklim değişikliği, diğer çevre sorunları arasında küresel ölçekte en büyük güvenlik tehdidi olarak kabul edilmektedir, zira insan hayatını ve yaşam standartlarını en çok etkileyen çevresel problemdir. İklim değişikliği, sıcaklık ve hava modellerindeki uzun vadeli değişimleri ifade etmekte, Sanayi Devrimi sonrası fosil yakıt kullanımının artmasıyla sera gazı düzeylerinin yükselmesi sonucu küresel ısınmaya neden olmaktadır. Artan dünya nüfusu, üretim faaliyetleri, orman tahribatı ve çeşitli emisyonlar bu süreci hızlandırmaktadır. İklim değişikliğinin kuraklık, çölleşme, seller, fırtınalar, salgın hastalıklar, deniz seviyesi yükselmesi, gıda güvenliği, biyoçeşitliliğin azalması ve su kaynaklarının kirlenmesi gibi pek çok olumsuz sonucu bulunmaktadır. Sonuç olarak, iklim değişikliği kaynaklı güvenlik tehditlerinin gelecekte etkisini artıracığı ve ulusal ve uluslararası düzeyde daha radikal önlemlerin alınmasının kaçınılmaz olacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler, İklim Değişikliği, Güvenlik, Tehdit Analizi

Abstract

The evolving nature of regional and global threats throughout history and the transformations in how wars are conducted have led to a gradual change in the perception of security. This evolution has diversified the scope, structure, actors, and objects of security. The increasing environmental damage, especially after the Industrial Revolution, has significantly augmented environmental problems, which have been directly linked to security since the 1960s and 1970s. In this context, the study thoroughly examines the multifaceted relationship between climate change and security, which stands out as the most prominent environmental concern. It meticulously analyzes the various security threats instigated by climate change. Ultimately, it proposes potential measures and precautions to address these threats. In its broadest sense, security is defined as a state of being free from danger, risk, and threats, with the concept of threat holding a central position in security definitions. While acknowledging that security is a relative concept akin to love, freedom, and power, making a definitive definition challenging, there is a consensus on its vital importance for entities such as individuals and states. It is noted that resources can be sacrificed to ensure security. The fundamental elements in defining security include the referent object, the threat element, the legitimate provider of security, the means and methods of ensuring security, and what can be relinquished for its allocation. Determining threats by political decision-

making mechanisms has also drawn criticism regarding its potential use as a tool of oppression. The need for security emerged with the transition to settled life, subsequently contributing to the rise of states, armies, and wars, with the understanding of warfare and security transforming following technological advancements post-Cold War. Proxy wars and deterring mass destruction weapons became significant aspects of this era. The emergence of non-state actors and irregular elements in new forms of warfare has blurred the lines of threats, while private military companies have also appeared as security providers. Security is considered across three dimensions: national security, near-environment security, and global security, and the Copenhagen School's securitization theory suggests that security can also be viewed as a negative concept. Securitization involves presenting a situation not normally considered a security issue as a threat. Efforts by state actors to establish control over society through securitization can impede the resolution of actual security problems. Security is the second most basic need in Maslow's hierarchy and is analyzed at individual, national, regional, international, and global levels. Security has military, political, economic, social, and environmental dimensions. The increasing environmental problems, particularly climate change, have broadened the scope of security and elevated the importance of environmental security. Climate change is regarded as the most significant global security threat among environmental issues, primarily because it profoundly affects human lives and living standards. Climate change refers to long-term shifts in temperature and weather patterns, primarily caused by increased greenhouse gas levels due to the burning of fossil fuels after the Industrial Revolution. Rising global population, industrial activities, deforestation, and various emissions exacerbate this process. The consequences of climate change include drought, desertification, floods, storms, epidemics, sea-level rise, food insecurity, biodiversity loss, and pollution of water resources. These issues contribute to social, political, and economic instability, irregular migration, terrorism, water scarcity, and resource competition, thereby threatening regional and global security. The perception of climate change as a security threat has also brought the concept of climate justice to the forefront, highlighting the disproportionate impact on countries with minimal contribution to climate change. It is argued that countries with greater responsibility should support less impactful nations to address this injustice. Migration holds a significant place among the primary security threats caused by climate change. Climate-induced environmental problems make life unsustainable in some regions, forcing people to migrate to more habitable areas. Drought, water scarcity, sea-level rise, and limited food access are key drivers of this migration. Climate migration can lead to social tensions, power vacuums, and civil conflict risk in originating and destination countries. Resource competition and terrorism are also critical security threats triggered by climate change. The struggle for dwindling natural resources intensifies competition among nations, while desertification and poverty can create fertile ground for the organization of radical groups. Poverty is another indirect but significant security implication of climate change. Climate change reduces agricultural output, increases food prices, and disproportionately affects people experiencing poverty. Impoverished individuals are more susceptible to migration, joining radical groups, or engaging in criminal activities. The deterioration of human health is also a substantial security threat posed by climate change. Air pollution, water contamination, the use of pesticides, and natural disasters negatively impact human health. The increased frequency and intensity of natural disasters due to climate change lead to human and economic losses, threatening national security. Water supply is a critical security area affected by climate change. Climate change disrupts hydrological cycles, degrades the quality of potable water sources, and can trigger conflicts due to scarcity. Similarly, food supply is becoming a security threat due to climate

change-induced desertification, droughts, and pest infestations. Disruptions in food and water supply directly impact human lives, increasing the fragility of nations. Addressing security threats stemming from climate change necessitates global cooperation. Key proposed measures include reducing greenhouse gas emissions, promoting renewable energy sources, preserving ecological balance, supporting international collaborations, alleviating poverty, fostering sustainable economic activities, ensuring resource security, preventing food and water waste, updating disaster management plans, and raising awareness for climate justice. In conclusion, the security threats from climate change are expected to intensify shortly, necessitating more radical national and international measures.

Keywords: International Relations, Climate Change, Security, Threat analysis

Giriş

Bu makale, tarihsel süreç içerisinde bölgesel ve küresel tehditlerde yaşanan farklılaşmayı ve savaşların yapılış biçimindeki dönüşümleri ele alarak, güvenlik algısının zamanla nasıl değiştiğini incelemektedir. Güvenlik anlayışının kapsamı, yapısı, aktörleri ve nesnelerindeki bu değişimler göz önüne alındığında, çalışma, genişleyen güvenlik kavramı ile günümüzün önemli çevre sorunlarından biri olan iklim değişikliği arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, makalenin ilk bölümünde güvenliğin temel tanımını ve unsurlarını detaylı bir şekilde ele alınarak bu ilişkinin düzeyi incelenmiştir.

1. Kavram Olarak Güvenlik

En genel anlamıyla güvenlik; tehlike, risk ve tehdit gibi unsurlardan uzak olma durumunu ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Güvenlik ile ilgili yapılan tanımlamalarda genellikle tehdit kavramı üzerinde bir yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Kopenhag Okulu'nun öncülerinden olan Ole Weaver tehdidin olmadığı bir ortamda güvenlikten de bahsedilemeyeceğini ifade etmiştir (Wæver, 1995). Ancak güvenliğin tanımıyla ilgili farklı disiplinlerde farklı yaklaşımlar mevcut olduğu için bu kavram ile ilgili net bir tanımlama yapmak oldukça güçtür.

Barry Buzan güvenliğin, aşk, özgürlük ve güç gibi göreceli bir kavram olduğunu ifade ederek, bu kavramın net bir şekilde tanımlanmasının son derece zor olduğunu belirtmiştir (Buzan, 1991). Ullmann ise güvenliğin kaybedilmesi ile ilgili bir tehdide maruz kalınmadıkça, güvenliğin ne olduğunun net olarak anlaşılamayacağını savunmuştur (Ullman, 1983). Güvenliğin her ne kadar farklı tanımları bulunsa da bu kavramın insan ve devlet gibi unsurlar açısından ne kadar önemli olduğuna dair ciddi bir görüş ayrılığı söz konusu değildir. Bu bağlamda Baldwin, ulaşılması planlanan hedefler için kullanılacak kaynakların, güvenliğin sağlanabilmesi için rahatlıkla feda edilebileceğini belirtmektedir (Baldwin, 1997).

Tüm bu ifadeleri bakılınca güvenliğe dair net ve kapsayıcı bir tanımın yapılmasının ne derece zor olduğu anlaşılmaktadır. Ancak güvenliğin tanımlanabilmesi için bazı ana öğeler mevcuttur.

Bu öğeler şunlardır; (Baysal, 2022)

- Neyin veya Kimin güvenliğinin sağlanacağı (referans nesnesi nedir)?
- Tehdit Unsuru (Kim veya Ne)
- Güvenliğin Meşru Sağlayıcısı (Kim veya Ne)
- Güvenliğin Sağlamadaki Araç ve Yöntemler Nelerdir?

- Güvenliğin Tahsisi İçin Nelerden Vazgeçilebilir?

Güvenliğin ana unsuru olan tehdidin ne veya kim olduğuna karar verebilecek olan mekanizma siyasi erklerdir. Bu durum tehdit değerlendirmesinin, toplum üzerinde bir baskı unsuru olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Nitekim tehdidin belirlenmesinin siyasi bir karar olmasına karşı çıkan unsurlar, argümanlarını bir adım öteye götürerek, güvenliğin sadece silahlı güçler ile ilgili olmadığını savunmaya başlamışlardır.

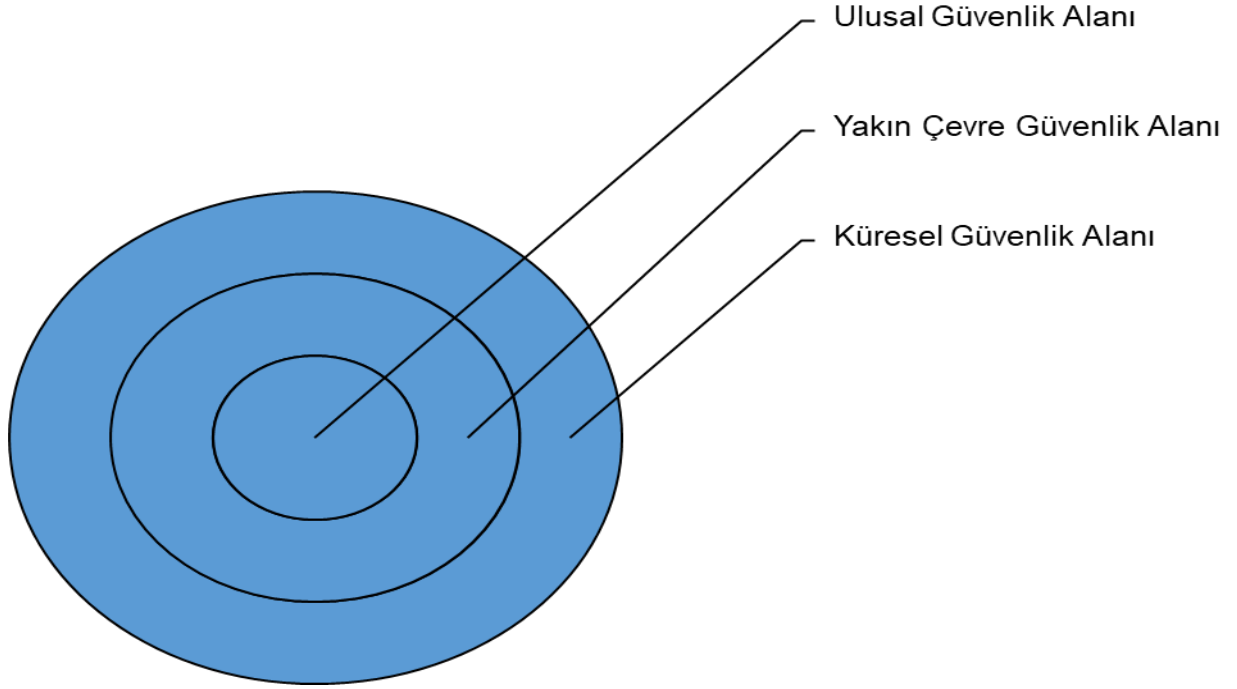
Güvenliğin ilk defa ilkel dönemde, yerleşik hayata geçişin başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Yerleşik hayat ile beraber toplumların tarımı geliştirmesi sonucunda ihtiyaç duyulan yiyecek miktarından daha fazla ürün ortaya çıkmış ve bu ürünlerin korunması bir gereklilik olarak görülmeye başlanmıştır. Ürün fazlası olduğu bilinen yerlere, çevredeki diğer gruplar tarafından yapılan saldırılar nedeniyle, yerleşik hayata geçilen alanlarda bir güvenlik ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Veysal, 2010).

Zaman içerisinde duyulan bu güvenlik ihtiyacı devletlerin, orduların ve buna bağlı olarak savaşların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tarihsel süreç içerisinde devlet ve orduların yapısı değişirken, savaşın yapılış biçimi de farklılaşmıştır. Savaşların değişmesi ve dönüşmesiyle tehditler de değişmiş ve buna bağlı olarak güvenlik anlayışı da değişmiştir.

Özellikle Soğuk Savaş sonrasında, teknoloji başta olmak üzere birçok alanda yaşanan değişim ve gelişimler beraberinde savaşın ve güvenliğinde dönüşmesini sağlamışlar. Soğuk Savaş ile birlikte büyük güçlerin doğrudan sıcak çatışmaya girmekten kaçınması vekâlet savaşlarını doğurmuştur. Ayrıca askeri silah teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte, kitle imha silahlarının yıkıcılığının giderek artması, büyük güçlerin çatışmasını engelleyen bir caydırıcı unsur olarak ön plana çıkmıştır.

Savaşlar ve savaşların yapılış biçimlerinde yaşanan dönüşüm beraberinde tehditlerin de değişmesine neden olmuştur. Yeni savaşlarda ortaya çıkan devlet dışı aktörler, terör örgütleri, bölücü yapılanmalar gibi gayri nizami unsurlar, devletler için oldukça önemli tehditlere dönüşmeye başlamış ve bu durum tehditlerin giderek belirsizleşmesine neden olmuştur. Bu süreçte sadece tehditler değil, aynı zamanda güvenlik sağlayıcıları da değişmeye başlamıştır. Önceleri güvenlik sağlayıcısı olarak görülen yegâne unsur ordu iken, artık ortaya çıkan özel askeri şirketler de birer güvenlik sağlayıcısına dönüşmüştür (Baysal, 2022).

Tarihsel süreç içerisinde değişen ve dönüşen güvenliğin sadece bölgesel veya ulusal düzeyde değil, artık küresel düzeyde bir etki oluşturmaya başlamıştır. Aşağıda yer alan Şekil 1’de de görüldüğü üzere güvenliğin kapsama alanı, ulusal güvenlik, yakın çevre güvenliği ve küresel güvenlik olarak üç boyutta ele alınmıştır.

Şekil 1. Üç Boyutlu Güvenlik Alanı

Zaman içerisinde güvenliğe dair birtakım eleştirel çalışmalar ortaya çıkmıştır. Bunlar içerisinde en çok ön plana çalışma Kopenhag Okulu olmuştur. Ole Weaver ve Barry Buzan'ın öncüsü olduğu Kopenhag Okulu'na göre güvenlik, negatif boyutları olan bir unsur olarak görülmektedir. Bu okulun en önemli katkısı ise güvenlikleştirme teorisidir. Bu teoriye göre güvenlikleştirme, normal şartlar altında güvenliğin konusu olmayan bir durumun tehdit olarak sunulması ve bir güvenlik problemi olarak kabul edilmesidir. Güvenlikleştirmenin yapılabilmesi için öncelikle bir söyleme ve bu söylemi kabul edecek bir dinleyici kitlesine sahip olmak gerekir. Daha sonra bu dinleyici grubuna, aciliyet vurgusu yapılarak, olağan üstü önlemlerin alınması gerektiği belirtilir (Baysal - Lüleci, 2015).

Böylece ortaya çıktığı ilk dönemlerde olumlu bir kavram olarak görülen güvenlik kavramı artık olumsuz bir durum olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Bunun en önemli nedeni ise yukarıda ifade edilen ve güvenliğin ana unsuru olan tehlikenin, ne veya kim olduğuna dair karar alan siyasi mekanizmanın bu durumu kendi lehine manipüle etmesidir.

Özellikle devlete bağlı aktörler, güvenlikleştirme olarak ifade edilen, her türlü meseleyi bir güvenlik problemi olarak tanımlamak için ciddi bir çaba göstermektedirler. Bu durumun başlıca nedeni ise toplum üzerinde bir kontrol mekanizması kurabilmektir. Ancak devlet aktörleri bunu yaparken, gerçek güvenlik problemlerinin çözümü noktasında emek veren diğer aktörlerin işini yapmasını son derece zorlaştırmaktadır (Smith, 2020).

Güvenlik geçmişten günümüze temel bir ihtiyaç olarak görülmekte ve bu ihtiyaç Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisinde, fizyolojik ihtiyaçlardan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Toplum açısından son derece önemli ihtiyaçlardan biri olarak görülen güvenlik, analiz düzeyi açısından; bireysel, ulusal, bölgesel, uluslararası ve küresel olmak üzere beş farklı şekilde ele alınmaktadır. Güvenlikle ilgili çalışma alanları da tıpkı analiz düzeyi gibi beş balıkta ele alınmıştır. Bunlar; askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenliktir.

Özellikle son yıllarda giderek artan çevre sorunları, ülkeler açısından önemli bir gündem maddesi olarak görülmeye başlanmıştır. Ancak zaman içerisinde bu sorunların bir gündem maddesinden çok daha büyük bir problem teşkil ettiği görülmüştür. Bu bağlamda Soğuk Savaş öncesinde dar bir açıdan ele alınan ve sadece askeri bir konu olarak değerlendirilen güvenliğin kapsamı genişletilerek, çevresel, ekonomik, toplumsal ve politik konular da güvenliğin bir parçası olarak ele alınmıştır (Kaypak, 2012).

Kopenhag Okulu'nun geliştirdiği bu teoriye göre, iklim değişikliği gibi bir konu, siyasi aktörler tarafından bir güvenlik tehdidi olarak sunulduğunda, olağan siyasi süreçlerin ötesinde acil ve sıra dışı önlemler alınmasını meşrulaştıran bir alana taşınmaktadır. İklim değişikliğinin güvenlikleştirilmesi, özellikle iklim kaynaklı göçlerin ulusal güvenlik tehdidi olarak algılanması, su kıtlığının bölgesel çatışma potansiyeli taşıması ve artan doğal afetlerin toplumsal düzeni bozma riski gibi çeşitli vakalarda kendini göstermektedir (Martin, 2022).

Uluslararası alanda yapılan birçok çalışma, farklı ülkelerin ve uluslararası örgütlerin iklim değişikliğini nasıl güvenlikleştirdiğini analiz etmekte, örneğin gelişmiş ülkelerdeki söylemlerde iklim göçünün bir güvenlik riski olarak çerçevelenmesi veya kuraklık ve su kaynakları üzerindeki rekabetin çatışma bölgelerindeki etkileri gibi durumlar incelenmektedir (Schubert vdğ., 2009). Bu tür vaka analizleri, güvenlikleştirme teorisinin iklim değişikliğinin karmaşık güvenlik boyutlarını anlamak ve politika önerileri geliştirmek için nasıl kullanılabileceğini detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır.

Giderek artan çevre sorunları hem bölgesel anlamda bazı devletler için önemli riskler doğururken, hem de küresel anlamda tüm gezegen için birtakım ciddi tehditleri beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda çalışma kapsamında çevre problemleri arasında en büyük tehdit olarak görülen iklim değişikliğinin, güvenlik ile olan ilişkisi ve bir güvenlik tehdidi olarak nasıl ortaya çıktığı değerlendirilmiştir.

2. İklim Değişikliği ve Güvenlik Arasındaki İlişki

İklim değişikliği ile güvenlik arasındaki ilişkinin tüm boyutlarıyla ortaya koyulabilmesi için öncelikle çevre sorunlarının bir güvenlik problemi olarak ele alınmaya başlamasından bahsetmek gerekmektedir. Sanayi devrimiyle beraber, insanın çevreye vermiş olduğu zarar giderek artmış ve günümüze gelene kadar bu zararlar kaygı verici boyutlara ulaşmıştır. Buna bağlı olarak artan çevre sorunları insanlığın tamamını tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır.

Çevre sorunlarının ilk defa güvenlik ile ilişkilendirilmesi 1960-1970'li yıllar arasında gerçekleşmiştir. 1971 yılında Richard Falk tarafından kaleme alınan 'Tehlikedeki Gezegen' isimli eser, kaynak kıtlığı ve şiddet üzerinden çevre ve güvenlik arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak, çevresel güvenlik ile ilgili bir literatürün oluşmasına ciddi bir katkı sağlamıştır. 1972 yılında ise Donella Meadows liderliğindeki grubun Roma Kulübü için hazırladığı 'Büyümenin Sınırları' isimli raporda, büyüme politikalarının çevre üzerindeki etkileri ele alınmış ve doğal kaynaklarda bir kıtlık yaşanması ihtimalinden ve bu durumun doğuracağı olası riskinden bahsedilmiştir (Atvur - Vural, 2022).

1977 yılına gelindiğinde Lester Brown ulusal güvenliği yeniden tanımlamaya çalışırken, 1982 yılında Bağımsız Silahsızlanma ve Güvenlik Komisyonu 'Ortak Güvenlik: Bir Silahsızlanma Programı' adlı bir rapor hazırlamış ve bu raporda ilk defa kullanılan ortak güvenlik kavramı, güvenliğin değişen ve dönüşen yapısı vurgulanmıştır. Çevre ve güvenlik arasındaki ilişkiye yönelik en önemli görülen çalışma ise Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından

hazırlanan 'Ortak Geleceğimiz' isimli rapordur. Brundtland Raporu olarak da anılan bu çalışmada, yoksulluk üzerinden çevre ve güvenlik arasında ilişki ele alınmıştır (Kaypak, 2012).

Tablo 1. Çevresel Güvenliğe Yönelik Yaklaşımlar (Atvur - Vural, 2022)

ÇEVRESEL GÜVENLİĞE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR	GELENEKSEL GÜVENLİK (Devlet Merkezli)	İNSANİ GÜVENLİK (İnsan Merkezli)	EKOLOJİK GÜVENLİK (Ekosistem Merkezli)	ORTAK GÜVENLİK (Devlet Merkezli)
TEHDİT TANIMI	Ekolojik Sorunların Ulusal Güvenliğe Yönelik Etkisi	Ekolojik Sorunların İnsan Yaşamına ve Güvenliğine Etkisi	Ekolojik Sorunların Ekosistemlerin ve Gezegenin Bütünlüğüne, Sürdürülebilirliğine Etkisi	Ekolojik Sorunların Uluslararası Güvenliğe Etkisi
AKTÖRLER	Devlet	Bireyler, Toplumlar, Devletler, Uluslararası Örgütler, Sivil Toplum Örgütleri	Bireyler, Toplumlar, Devletler, Uluslararası Örgütler, Sivil Toplum Örgütleri	Devlet, Uluslararası Örgütler, Sivil Toplum Örgütleri
GÜVENLİK NESNESİ	Devlet	Birey	Biyosfer	Devlet Odaklı Uluslararası Sistem

Yukarıda yer alan Tablo 1, çevresel güvenliğe dair yapılan tanımlamalar ve farklı yaklaşımların net bir şekilde anlaşılabilmesi için oldukça açıklayıcı olmuştur. Bu bağlamda Tablo 1’de çevresel güvenliğe yönelik mevcut yaklaşımların neler olduğuna ve bu yaklaşımlardaki tehdit tanımlarına yer verilmiştir. Ayrıca bu yaklaşımların aktörlerinin ve güvenlik nesnelerinin neler veya kimler olduğu da ayrıca açıklanmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde ifade edildiği üzere, güvenlik kavramının zaman içerisinde değişmesi ve dönüşmesi sonucunda, güvenliğin sadece bölgesel değil aynı zamanda küresel bir boyutunun da bulunduğu anlaşılmıştır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde çevresel problemlerin bir güvenlik tehdidine dönüşmesi, güvenliğin küresel boyutunun anlaşılmasında son derece etkili olmuştur.

Güvenliğe küresel bir boyut kazandıran başlıca unsur çevresel tehditlerdir. Bu tehditler içerisinde ise en çok ön plana çıkan ve küresel olarak en büyük güvenlik tehditlerinden biri olarak görülen iklim değişikliği, diğer çevresel problemlere nazaran daha önemli görülmeye başlanmıştır. Bu durumun başlıca sebebi ise çevre problemleri içerisinde insan hayatını ve yaşam standartlarını en çok iklim değişikliğinin etkilemesidir (Sağsen, 2017).

İklim değişikliği, en genel tanımıyla sıcaklık ve hava modellerinde yaşanan uzun vadeli değişimleri ifade etmektedir. Bu değişimler geçmişte doğal sürecin bir parçası olarak dengeli bir

şekilde ilerlerken, Sanayi Devrimi'yle beraber, kömür ve petrol gibi fosil yakıtların yakılarak kullanılmasıyla bu dengeyi bozmuştur. Kömür ve petrol gibi maddelerin yakılması sonucunda ortaya çıkan gazlar, atmosferdeki sera gazı düzeyini arttırmış ve bu durum güneşten gelen ışınların tekrardan uzaya gönderilmesini zorlaştırmıştır. Işınları uzaya geri gönderemeyen dünya ise giderek daha çok ısınmaya başlamıştır (Demir, 2009).

Zaman içerisinde dünya nüfusunun giderek artmasıyla bağlantılı olarak üretim faaliyetleri de artmış ve böylece üretim yapan fabrikaların sayısı da çoğalmıştır. Dolayısıyla bu fabrikaların fosil yakıtları yakarak kullanması, sera etkisini daha da arttırmıştır. Ayrıca nüfus ile bağlantılı olarak sera etkisini arttıracak; ormanların tahribi sonucu atmosferdeki karbondioksitin artması, araba egzozlarından çıkan gazlar, deodorant ve parfümler gibi birçok farklı unsur ortaya çıkmaya başlamıştır. Tüm bu olumsuz koşullar iklim değişikliğinin etkisini giderek arttırmasına yol açmıştır.

İklim değişikliği sonucunda ortaya çıkan çevresel sorunlarının, insan hayatı üzerindeki olumsuz etkileri, artık ciddi bir küresel güvenlik tehdidi olarak algılanmaya başlanmıştır. İklim değişikliği, kuraklık, çölleşme, seller, fırtınalar, salgın hastalıklar, deniz seviyesinde yükselme, gıda güvenliği, biyolojik çeşitliliğin azalması, içilebilir su kaynaklarının kirlenmesi gibi birçok alanda olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmakta ve insanların hayat şartlarını kötü yönde etkilemektedir (Özerdem - Barlas, 2021). Buna bağlı olarak toplumsal, politik ve ekonomik istikrarsızlıklar, düzensiz göç hareketleri, terörizm, su kıtlığı ve kaynak rekabeti gibi unsurlar bölgesel ve küresel güvenliğı tehdit etmeye başlamıştır.

Ayrıca tüm bunlara ek olarak iklim değişikliğinin bir güvenlik tehdidi olarak görülmesi, beraberinde iklim adaleti kavramını da getirmiştir. Bu kavram iklim değişikliği ile ilgili oldukça az bir sorumluluğına sahip olan ülkelerin, iklim değişikliğinin yol açtığı olumsuz sonuçlardan son derece fazla bir şekilde etkilenmesi sonucunda ortaya çıkan adaletsizliğı tanımlamak için kullanılmıştır (Balcılar, 2022). Bu adaletsizliğin önüne geçmek için ise iklim değişikliğine etkisi çok olan ülkelerin, etkisi daha az olan ülkelere kaynak yardımı yapması gerektiğı savunulmuştur. Çünkü kaynakları kısıtlı olan ülkelerin iklim değişikliğindeki etkilerinin az almasına rağmen iklim değişikliğinin yol açtığı sorunlardan etkilenme düzeyi oldukça fazladır.

3. İklim Değişikliğinin Yol Açtığı Güvenlik Tehditleri

Yukarıda ifade edilen tüm bu olumsuz koşullar küresel ısınmanın beraberinde getirdiğı iklim değişikliğinin tüm gezegen açısından bir güvenlik tehdidi olarak algılanmasına neden olmuştur. Ülkeler, toplumlar ve ekosistemler için oldukça ciddi bir güvenlik tehdidinde dönüşen iklim değişikliğinin ne gibi problemlere yol açtığını değerlendirebilmek son derece önemlidir.

Bu bağlamda iklim değişikliğinin yol açtığı başlıca güvenlik tehditleri; Göç, kaynak rekabeti ve terörizm, yoksulluk, insan sağlığı, doğal afetler, su ve gıda güvenliğidir. İklim değişikliğinden kaynaklanan bu güvenlik tehditlerinin oluşturduğu etkiler zamanla içerisinde giderek artmış ve günümüzde ise zirveye ulaşmıştır.

3.1. Göç

İnsanların bulundukları bölgelerden iklim koşulları daha iyi olan bölgelere göç etme yönelimleri ilk çağlardan beri var olan bir durumdur. Ancak günümüzde bu eğilimler, iklim değişikliğinin de etkisiyle giderek artmıştır. İklim değişikliğinin beraberinde getirmiş olduğu çevresel problemler,

bölgesel açıdan bazı alanlarda insanların yaşamını sürdürebilmesini olanaksız kılmaya başlamıştır. Bu durum, insanların yaşadıkları bölgeleri terk edip daha yaşanabilir alanlara göç etmelerine neden olmuştur. Böylece iklim değişikliği kaynaklı göç hareketleri ortaya çıkmıştır. Bu göçler aynı ülke içerisinde başka bir bölgeye olabileceği gibi bir ülkeden başka bir ülkeye doğru da gerçekleşebilmektedir.

Ekilebilir arazilerin kuraklık nedeniyle azalması, bölgesel su kaynaklarının tükenmeye başlaması, deniz seviyesinin yükselmesi ve gıdaya erişimin kısıtlı olması, insanların bulundukları bölgeleri terk ederek, göç etmelerine neden olan başlıca faktörlerdir. Yaşanan yer değiştirme hareketlerinin giderek artması, iklim değişikliğinden kaynaklanan bu göçlerin bölgesel bir problem olmaktan çıkıp, küresel bir soruna dönüşmesine neden olmuştur. Her yıl iklim problemleri nedeniyle yaklaşık kırk milyon insanın yaşadığı yerleri terk etmek zorunda kalmaktadır. 2050 yılında ise toprakta artan çölleşme ile beraber bu rakamın bir milyarı bulacağı ön görülmektedir.

İklim değişikliğinden kaynaklanan göç hareketleri, her ne kadar doğrudan anlaşmazlıklar ve çatışmaların temel faktörü olarak görülme de aslında bu problemlere neden olan unsurlar arasında giderek ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu göçlerle beraber artan nüfus ve değişen etnik yapı toplumsal gerilimi kaçınılmaz kılmıştır. Özellikle kaynak kıtlığının yaşandığı bölgelerde bu gerilim düzeyi artmış ve buna bağlı olarak ciddi güvenlik endişeleri ortaya çıkmıştır (Yılmaz - Navruz, 2019)

İklim değişikliğinden kaynaklanan göçler, hem göç veren hem de göç alan ülkeler için ciddi güvenlik tehditlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Göç veren ülkelerde azalan genç nüfus ve tükenen ekonomik kaynaklar ile beraber oluşan otorite boşluğu, devlet dışı örgütlerin yapılanmasına uygun bir ortam sağlamış ve bu durum ciddi bir güvenlik tehdidi olarak ortaya çıkmıştır. Göç alan ülkelerde ise mevcut etnik ve demografik yapısının bozulmasıyla birlikte toplumsal huzur bozulabilir, hatta bu ülkeler olası bir iç savaş tehlikesiyle bile karşı karşıya kalabilirler.

Bu göçlerin oluşturduğu güvenlik tehditleri, sadece iç savaşı tetikleyecek unsurdan oluşmamaktadır. Uluslararası alanda bu mültecilerin durumunun ne olacağı ve hangi bölgelerde bu mültecilerin ikamet edeceği gibi konulara dair yapılan müzakere ve pazarlıkların sonuç vermemesi halinde, bu göç hareketleri uluslararası bir savaşa dahi kapı açabilecek düzeyde bir tehlike oluşturmaktadır. İklim değişikliğinden dolayı göç eden mülteciler ise literatürde iklim mültecileri olarak yeni bir adlandırma yapılmıştır.

İklim değişikliğinden kaynaklanan göçlerin en sık görüldüğü yerlerin başında Afrika ve Güney Asya gelmektedir. Türkiye ise iklim değişikliği kaynaklı göçlerin hem kaynağı hem de hedefidir. Ayrıca Türkiye'nin Suriye'de aldığı göç de sadece savaş kaynaklı değil aynı zamanda iklim değişikliği kaynaklıdır. İklim değişikliği sonucunda topraktan elde edilen ürünlerin azalması halkları fakirleştirmiş bu durum da isyanlara ve devletlere karşı örgütlenmelere sebebiyet vererek ülkeleri, iç savaşa kadar giden zorlu süreçlerin içerisine sürüklemiştir.

3.2. Kaynak Rekabeti ve Terörizm

Yeryüzünde var olan doğal kaynakların, iklim değişikliği ile beraber giderek azalması, bu kaynaklara erişim için mücadele içerisinde bulunan ülkeler arasında var olan rekabetin artmasına yol açmıştır. Özellikle gıda, su ve enerji tedarikinde yaşanan zorluklar ülkeler için ciddi bir güvenlik tehdidi olarak görülmeye başlanmıştır. İklim değişikliği ile beraber yaşanan kuraklığın yanı sıra tarım alanlarında yaşanan çölleşme, içilebilir su kaynaklarına ve gıdaya erişimi giderek zorlaştırmıştır.

Örneğin Nijerya'da bulunan Çad Gölünün kurumasıyla beraber bölgede yaşayan insanlar, kaynaklar için zorunlu olarak rekabet etmek durumunda kalmışlardır. Ayrıca Arktik bölgesinin iklim değişikliği sonucunda ulaşılabilir bir bölge haline gelmesi, bu bölgede var olan değerli maden ve enerji kaynaklarının çıkartılma olanağının artması, büyük güçlerin bölgesel ve küresel rekabetini tırmandırmıştır.

İklim değişikliğinden kaynaklanan bir diğer güvenlik tehdidi ise terörizmdir. İklim değişikliği ile beraber çölleşen topraklar fakirliğe yol açmış, fakirlik ise beraberinde toplumsal bir çöküşü getirmiştir. Bu topraklar aynı zamanda sel ve kuraklığın daha sık yaşanmasına sebebiyet verirken, şehirlerde kitlesel göç hareketlerinin artmasına sebebiyet vermiştir. Bu koşullar, radikal grupların örgütlenmesi için elverişli bir ortam yaratmıştır. Yukarıda da ifade edildiği üzere Ortadoğu'da ortaya çıkan terörist gruplar bu durum için verilebilecek en doğru örnektir.

3.3. Yoksulluk

İklim değişikliğinin yol açmış olduğu güvenlik tehditleri arasında yoksulluk oldukça önemli bir yer tutmaktadır. İklim değişikliğinin getirmiş olduğu tehlikeler, öncelikle yoksulluk içerisinde yaşayan insanların hayatını olumsuz bir şekilde etkilemekte ve bu insanların kaygı duyduğu durumların giderek artmasına sebebiyet vermektedir. İklim değişikliği ile beraber tarımsal alanlarda kuraklıktan kaynaklı olarak ürün hasadının azalmasıyla birlikte gıda fiyatlarının artması, yoksul insanların gıdaya ulaşımını zorlaştırmaktadır (Vural, 2018). Ayrıca iklim değişikliği kaynaklı olarak ortaya çıkan doğal afetlerde en büyük zararı yine yoksul insanlar görmektedir.

Yoksulluk içerisinde yaşayan insanların iklim değişikliği kaynaklı problemlerden nasıl etkilendikleri yukarıda ifade edilmiştir. Buna ek olarak insanların yoksullaşmasında iklim değişikliğinin önemli bir rolü olduğunu söylemek mümkündür. İklim değişikliğinin etkileri henüz günümüzdeki kadar olumsuz sonuçlara yok açmamışken, kendi tarlasından son derece yüksek verim ile ürün toplayabilen insanlar, iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerinin artmaya başlamasıyla ortaya çıkan kuraklık ve çölleşme gibi nedenler ötürü topraklarından oldukça düşük bir verimle ürün toplayabilmişlerdir. Buna bağlı olarak insanlar yoksullaşmaya başlamıştır. Ayrıca iklim değişikliği kaynaklı doğal afetlerin sebep olduğu yıkımlar, afetin gerçekleştiği bölgede yaşayan insanların evlerine, arabalarına ve eşyalarına son derece ciddi hasarlar verdiği için insanların yoksullaşmasına neden olmuştur.

Yoksullaşan insanlar her zaman için göç etmeye, radikal gruplara katılmaya ve suç işlemeye eğilim göstermektedir. Örneğin Boko Haram örgütü Nijerya'da ortaya çıkmış ve bu bölgede iklim değişikliği kaynaklı yoksulluk probleminin yaygın olduğu alanlarda, fakir ailelerin mensubu olan

gençleri bünyesine dâhil ederek büyümüştür. Bu bağlamda iklim değişikliğinin yol açmış olduğu güvenlik problemlerinden biri olarak yoksulluğun gösterilmesi son derece etkili ve önemlidir.

3.4. İnsan Sağlığının Bozulması

İklim değişikliğinin yol açtığı güvenlik tehditlerinin en önemli kaynaklarından biri de insan sağlığıdır. Güvenlik açısından insan sağlığının korunması temel prensiplerden başında gelmektedir. İklim değişikliği ile beraber öncelikle insan sağlığı üzerinde doğrudan olumsuz etkiler oluşturan hava kirliliği, insanlar üzerinde başta kanser olmak üzere birçok solunum yolu hastalıklarına neden olmaktadır.

İklim değişikliğine bağlı olarak kuraklığın artmasıyla beraber tarım alanlarında gübre ve yoğun zirai ilaçların kullanılması sonucunda hem yeraltı suları kirlenmekte hem de tarım ürünlerinin üzerinde kalan glifosat gibi insan sağlığı açısından son derece zararlı kimyasallar insanlar tarafından tüketilmektedir. Bu durum insan sağlığının bozulmasındaki en önemli etkenlerden biridir.

Ayrıca iklim değişikliğine bağlı olarak doğal afetlerin artmasıyla beraber ortaya çıkan kasırga ve su baskınlarında birçok insan yaşamını yitirmiştir. Buna ek olarak artan kuraklığa bağlı olarak toprakta yaşanan çölleşmenin hızlanmasıyla birlikte ortaya çıkan toz fırtınalarını insanların solumuş olduğu havadaki zararlı partikülleri arttırarak olumsuz sağlık durumlarının ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir.

3.5. Doğal Afetler

İklim değişikliğinin etkilerinin artmasıyla birlikte doğal afetlerin yaşanma sıklığı ve yıkıcılığı giderek artmıştır. Özellikle sera gazı emisyonu atmosferde var olan mevcut emisyon yoğunluğunu arttırarak, yağış ve sıcaklık gibi iklim unsurları üzerinde önemli etkiler oluşturmaktadır. Bu unsurlarda yaşanan değişiklikler, doğal afetlerin sıklığının artmasına neden olmuştur (Kovancı - Karakoç, 2019). Doğal afetlerin sıklaşması ise bu afetlere bağlı oluşabilecek tehlikeleri arttıran bir durumdur. Buna bağlı olarak doğal afetler, iklim değişikliğinin yol açtığı güvenlik tehditlerinden biri olarak ele alınmıştır.

Askeri tehditlerden sonra doğal afetler, ulusal güvenlik açısından en büyük tehdit unsurlarında biri olarak görülmektedir. Doğal afetler sonucunda meydana gelen insani ve ekonomik kayıplar, ülkeleri güvenlik anlamında bir teyakkuz haline sokmaktadır. Özellikle iklim değişikliğinin yol açtığı problemlerden oldukça yoğun bir şekilde etkilenen bölgelerde, doğal afetlerin yaşanma sıklığı ve şiddeti daha fazla olduğu için iklim güvenliğine dair birtakım plan ve eylemlerin hayata geçirilmesi kritik bir önem taşımaktadır (Kovancı - Karakoç, 2019).

3.6. Su Temini

İklim değişikliğinin yol açtığı önemli güvenlik tehditlerinden biri de su teminidir. Tatlı su kaynakları insan hayatı açısından şüphesiz en önemli unsurdur. Ancak iklim değişikliği, hidrolojik döngüleri bozarak, içilebilir su kaynaklarının kalitesini etkilemiş ve bu kaynaklara yönelik birtakım riskler doğurmuştur. Deniz seviyesinin yükselmesi, aşırı sıcaklık, sel ve kuraklık gibi iklim değişikliğinden kaynaklanan bu doğa olayları, su kaynaklarının kirlenmesine neden

olmaktadır. İçilebilir su kaynaklarında yaşanan bu kirlenme, suya bağlı birçok hastalığın yayılmasına sebebiyet vermektedir (UNEP, 2022).

İklim değişikliğine bağlı olarak, içilebilir su kaynakları giderek azalmakta ve buna zıt bir şekilde dünya nüfusu giderek artmaktadır. Artan bu nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için tarım ve sanayi gibi alanlarda su kullanımı artmıştır. Bu durum tatlı su kaynaklarının giderek azalmasına yol açmıştır. İklim değişikliğinin etkisiyle yaşanan aşırı iklim olayları, su kaynakları üzerindeki baskıyı daha da arttırmıştır. Su teminin konusunda yaşanan tüm bu problemler, yukarıda ifade edildiği gibi başta salgın hastalıklara sonra ise açlığa, çatışmalara ve kitlesel göçlere sebebiyet vererek, küresel barışa yönelik ciddi bir tehdit oluşturmaktadır (STM, 2021). Böylece iklim değişikliğinin yol açtığı problemler, su teminin bir güvenlik problemine dönüşmesine neden olmuştur.

3.7. Gıda Tedariği

Gıda tedariği, iklim değişikliğinin yol açtığı problemler sonucunda bir güvenlik tehdidi olarak görülmeye başlanmıştır. Çünkü iklim değişikliği ile beraber yer küre giderek ısınmaya başlamış, buna bağlı olarak toprağın yapısını bozacak aşırı iklim olayları gerçekleşmiştir. Yaşanan kuraklıklar ve seller toprağın yapısını bozarak çölleşmeye neden olmuştur. Bu durum toprağın verimliliğini azaltarak, elde edilecek ürün miktarında dramatik düşüşler yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Böylece küresel anlamda bir gıda tedariği problemi ortaya çıkmaya başlamıştır.

Gıda da tıpkı su gibi insan yaşamının ana maddelerinden biri olduğu için küresel anlamda bir güvenlik tehdidinde dönüşmüştür. Çünkü su ve gıda tedariğinde yaşanacak olası bir problem, doğrudan insan hayatını etkileyeceği için ülkelerin bu konudaki kırılganlığı son derece yüksektir. Bu kırılganlığın beraberinde gerilim ve çatışmayı getirmesi hiç de uzak olmayan bir ihtimaldir.

Son yıllarda iklim değişikliği ile gıda güvenliği ve temini arasındaki ilişkiyi açıklamak için yapılan akademik çalışmalarda erişilebilirlik, sağlanabilirlik, yeterlilik ve kabul edilebilirlik gibi kavramların ön plana çıktığı görülmüştür. İklim değişikliğinin ortaya çıkardığı olumsuz etkilerle beraber, ekilebilir tarım alanları giderek azalmış ve ürün rekoltesi düşmüştür. Ayrıca yine iklim değişikliğinin yol açtığı kuraklığa bağlı olarak, tarımsal ürünlerde yaşanan hasere artışı ve hayvanlarda görülen hastalıklar, gıda fiyatlarının giderek yükselmesine neden olmuştur. Bu durum gıdaya erişimi zorlaştırarak, gıda tedariğinin olumsuz etkilenmesine neden olmuştur (Paçacı, 2019).

4. İklim Değişikliği Kaynaklı Güvenlik Tehditlerine Karşı Alınabilecek Önlemler

İklim değişikliğinin yol açtığı problemler nedeniyle ortaya çıkan güvenlik tehditleri yukarıda detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Ancak bu güvenlik tehditlerinin neler olduğunu ortaya koyduktan sonra bunları önlemek için ne gibi tedbirlerin alınması gerektiğini ortaya koymak son derece önemlidir.

Bu bağlamda küresel bir güvenlik tehdidi olarak görülen iklim değişikliğine karşı alınacak önlemlerin, küresel boyutlarda ve ortak bir iş birliği çerçevesinde karara bağlanması gerekmektedir. Aksi takdirde her bir ülkenin tek başına bu sorun ile baş edebilmesi mümkün olmayacaktır. İklim değişikliğinin etkilerini azaltabilmek adına ilk atılması gereken adım sera gazı

emisyonlarının azaltılarak, doğa dostu yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılmasıdır.

İklim değişikliğinin yol açtığı güvenlik tehditlerinin önlenmesi adına şunlar yapılmalıdır; (Ak, 2017)

- Ulus – devletin iklim değişikliği üzerindeki rolü ve etkisinin sorgulanması,
- İklim değişikliğinden kaynaklanan çatışmaların önlenmesi ve diplomasinin ön plana çıkartılması,
- Ekolojik denge ve biyolojik çeşitliliğin korunması,
- Küresel ve bölgesel düzeyde yapılacak iş birliklerinin desteklenmesi,
- İklim değişikliğinin etkilerinin arttırabilecek askeri faaliyetlerin kısıtlanması,
- Yoksulluğu azaltacak tedbirlerin alınması,
- Sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi,
- Dengesiz nüfus artışları karşısında oluşabilecek olumsuz etkilerin önlenmesi
- Demokrasi ve insan haklarına önem verilmesi
- İklim kaynaklı göçlere karşı sınır tedbirlerinin genişletilmesi
- Kaynak güvenliğini sağlanması,

Yukarıda ifade edilen maddelere ek olarak; su ve gıda gibi temel kaynaklarının israfının önlenmesi ve adaletli bir şekilde dağıtılabilmesi için yeni bir düzenin kurulması son derece gerekli ve önemlidir. Ayrıca iklim değişikliğinin artan etkileri doğal afetlerin yıkıcılığını arttırdığı için afet yönetimi planlarının gözden geçirilip, yeniden düzenlenmesi son derece önemlidir. Son olarak iklim adaletinin sağlanmasına yönelik küresel düzeyde bir farkındalık oluşturulmasının ve iklim değişikliğine uyum sağlayabilmek adına birtakım eylem planlarının hazırlanmasının oldukça önemli olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Sonuç

Tarihsel süreç içerisinde güvenlik anlayışının dönüşmesi ve kapsamının genişlemesiyle paralel olarak, iklim değişikliğinin yol açtığı çevresel problemlerin, toplumlar ve devletler üzerindeki olumsuz etkisi de giderek artmıştır. Artan bu olumsuz etkiler zamanla, güvenliğin de kapsamının genişlemesiyle beraber, bir güvenlik tehdidi olarak görülmeye başlamıştır. Özellikle 60'lar ve 70'lerden sonra, iklim değişikliği ve güvenlik arasındaki ilişkiyi daha net bir şekilde anlayabilmek için yapılan akademik çalışmalar artmaya başlamıştır.

Konu ile ilgili literatürde yapılan çalışmalarda genel olarak iklimin bir güvenlik tehdidine dönüştüğü vurgulanmış ancak bu tehditlerin neler olduğu ve ne gibi etkilere yol açabileceği net bir şekilde ortaya koyulamamıştır. Yapılan bu çalışma, ilgili literatürde yer alan bu eksikliğin doldurulması açısından son derece önemlidir. Bu bağlamda iklim değişikliğinden kaynaklanan güvenlik tehditlerinin sınıflandırılması ve etkilerinin ortaya koyulması, bu konuda yapılacak olan diğer çalışmalara katkı sağlayabilmek açısından son derece önemlidir.

Bu alandaki benzer çalışmalar genellikle iklim değişikliğinin tetiklediği göç hareketleri, su ve gıda kaynaklarına erişimde yaşanan zorluklar ve rekabet, doğal afetlerin sıklığı ve şiddetindeki

artış ve bunların toplumsal ve ekonomik yansımaları gibi benzer güvenlik sorunlarına odaklanmaktadır. Ancak bu makalenin özgün katkısı, literatürdeki bu genel eğilimin ötesine geçerek iklim değişikliğinden kaynaklanan çeşitli güvenlik tehditlerini sistematik bir şekilde sınıflandırması ve bu tehditlerin potansiyel etkilerini daha belirgin bir biçimde ortaya koyma gayretidir. Çalışma, iklimin bir güvenlik tehdidine dönüştüğü yönündeki genel kabulü derinleştirerek, bu tehditlerin neler olduğu ve hangi sonuçlara yol açabileceği konusundaki bilgi boşluğunu doldurmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda, çalışmanın tehditleri kategorize etmesi ve olası etkilerini detaylandırması, alandaki diğer araştırmalara kavramsal bir çerçeve sunması açısından önem taşımaktadır

Çalışma kapsamında iklim değişikliği ve güvenlik arasında var olan ilişkinin boyutları ortaya koyulmuştur. Bu ilişkinin boyutları ele alındıktan sonra iklim değişikliğinin yol açtığı güvenlik tehditleri ve bu tehditlerin ne gibi sorunlar doğurabileceği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda önce iklim değişikliği kaynaklı göçlerin, ülkelerin etnik ve demografik yapısını bozarak, toplumsal huzuru sekteye uğrattığı tespit edilmiştir. İklim nedeniyle göç veren ülkelerde ise radikal örgütlenmeler açısından ideal bir alan olduğu için bu bölgelerde terörizmin başka bir güvenlik tehdidi olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Ayrıca iklim değişikliği nedeniyle doğal kaynakların azalması ülkeler arasında kaynak rekabetini arttırmış ve bu durum ciddi bir güvenlik tehdidi olarak ortaya çıkmıştır.

İklim değişikliği kaynaklı en kritik güvenlik tehditlerinden bir diğeri ise insan sağlığının bozulmasıdır. Artan kuraklık ve toprakta yaşanan çölleşme ile beraber azalan ürün verimliliğini arttırmak için kullanılan zararlı gübreler ve zehirli kimyasallar hem gıda maddelerini hem de yeraltı sularını kirlettiği için insan sağlığını son derece olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Ayrıca iklim değişikliğinin etkisi ile beraber artan hava kirliliği ve toz fırtınaları insan sağlığı etkileyen bir başka problemidir. İnsan sağlığını doğrudan etkilemesi açısından bu problem bir güvenlik tehdidi olarak ele alınmıştır.

Yapılan bu çalışmada yoksulluk iklim değişikliği kaynaklı güvenlik tehditlerinden biri olarak ele alınmıştır. Bunun sebebi ise iklim değişikliğinin beraberinde getirdiği olumsuz koşulların insanları yoksullaştırması ve yoksullaşan bu insanların, terör örgütlerine katılarak bir gelir ve statü elde etme çabasına girmesi, ciddi bir güvenlik tehdidi doğurmuştur. Buna ek olarak doğal afetler ise getirmiş olduğu yıkıcı sonuçlar nedeniyle iklim kaynaklı bir güvenlik tehdidi olarak ele alınmıştır.

İklim değişikliğinin bir etkisi olarak içilebilir su kaynaklarının giderek azalması ve gıda üretiminde ciddi problemlerin yaşanması, bu iki unsurun bir güvenlik tehdidi olarak ele alınmasına neden olmuştur. Su ve gıda insan yaşamının devam edebilmesi açısından temel unsurlar olduğu için bunların temini ve tedariğinde yaşanacak en ufak bir aksaklığın oldukça ciddi sorunlara, gerilimlere ve hatta çatışmalara yol açabileceği ön görülmüştür. Bu sebeple yukarıda ifade edilen unsurların temin ve tedariği bir güvenlik problemi olarak değerlendirilmiştir.

Son olarak çalışma kapsamında iklim değişikliğinin yol açtığı güvenlik tehditlerine karşı alınabilecek önlemlerin neler olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda öncelikle; iklim değişikliğine karşı küresel iş birliklerinin sağlanması, ekolojik dengenin korunması, yoksulluğun azaltılarak iklim adaletinin sağlanması gibi çözümlerin son derece etkili olacağı tespit edilmiştir. Ayrıca iklim kaynaklı göçlerin önlemek için sınır tedbirlerinin alınması, adaletli bir kaynak dağılımı yaparak,

kaynak güvenliğinin sağlanması, sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi, su ve gıda başta olmak üzere temel insani kaynakların israfının önlenmesi, bu kaynakların temin ve tedarikinde oluşabilecek aksaklıkların giderilmesi atılabilecek önemli adımlar olarak görülmüştür. Tüm bunlara ek olarak iklim değişikliği ile beraber yıkıcılığı artan doğal afetler yönelik, mevcut afet planlarının gözden geçirilerek yeniden güncellenmesi ve iklim değişikliğine uyum sağlayabilmek adına bölgesel ve küresel düzeyde eylem planlarının hazırlanmasının son derece önemli olacağı düşünülmüştür.

Sonuç olarak iklim değişikliği kaynaklı güvenlik tehditlerinin çok yakın bir gelecekte etkisini son derece hızlı bir şekilde arttıracığı ve buna bağlı olarak ifade edilen çözüm önerinin zaman içerisinde yetersiz kalarak, ulusal ve uluslararası alanda çok daha radikal tedbirlerin alınmasının kaçınılmaz olacağı ön görülmektedir. Alınması gereken bu radikal tedbirlerin konu ile ilgili uzman akademisyenler tarafından açık yüreklilikle ifade edilmesi ve bu tedbirlere karşı insanlarda oluşabilecek tepkilerin dizginlenebilmesi için şimdiden önlem alınmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Bu alandaki benzer çalışmalar genellikle iklim değişikliğinin tetiklediği göç hareketleri, su ve gıda kaynaklarına erişimde yaşanan zorluklar ve rekabet, doğal afetlerin sıklığı ve şiddetindeki artış ve bunların toplumsal ve ekonomik yansımaları gibi benzer güvenlik sorunlarına odaklanmaktadır. Ancak bu makalenin özgün katkısı, literatürdeki bu genel eğilimin ötesine geçerek iklim değişikliğinden kaynaklanan çeşitli güvenlik tehditlerini sistematik bir şekilde sınıflandırması ve bu tehditlerin potansiyel etkilerini daha belirgin bir biçimde ortaya koyma gayretidir. Çalışma, iklimin bir güvenlik tehdidine dönüştüğü yönündeki genel kabulü derinleştirerek, bu tehditlerin neler olduğu ve hangi sonuçlara yol açabileceği konusundaki bilgi boşluğunu doldurmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın tehditleri kategorize etmesi ve olası etkilerini detaylandırması, alandaki diğer araştırmalara kavramsal bir çerçeve sunması açısından önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Ak, Tarık. *Çevresel Güvenlik*. Ankara: Sistem Ofset Yayıncılık, 2017.
- Atvur, Senem - Vural, Çağla. “Çevresel Güvenlik”. *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik*. 309–320, 2022.
- Balcılar, Ayşe Nur. “İklim Adeleti Bağlamında Sınırlar ve İklim Göçü”. *Uluslararası Eşitlik Politikası Dergisi* 2/1 (2022), 0–1.
- Baldwin, David A. “The Concept of Security”. *Review of International Studies* 23/1 (1997), 5–26.
- Baysal, Başar. “Güvenlik Kavramı ve Güvenliğin Dönüşümü”. *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik*. 3–11, 2022.
- Baysal, Başar - Lüleci, Çağla. “Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi Copenhagen”. *Journal of Materials Science* 11/22 (2015), 61–96. <https://doi.org/10.1007/PL00020660>
- Buzan, Barry. *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. ECPR Press, 1991.
- Demir, Aysun. “Küresel İklim Değişikliğinin Biyolojik Çeşitlilik ve Ekosistem Kaynakları Üzerine Etkisi”. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi* 1/2 (2009), 37–54.
- Kaypak, Şafak. “Güvenlikte Yeni Bir Boyut; Çevresel Güvenlik”. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8 (2012), 1–22.
- Kovancı, Ezgi - Karakoç, Duygu Yıldız. “Bir Güvenlik Tehdidi Olarak İklim Değişikliği”. *ASSAM Uluslararası 13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı 13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı*, 344–357.
- Martin, Craig. “Climate Change and Global Security: Framing an Existential Threat”. *AJIL Unbound* 116 (2022), 248–253. <https://doi.org/10.1017/aju.2022.39>
- Özerdem, Füsun - Barlas, Burhan. “Kopenhag Okulu Çerçevesinde 2020 ve Sonrası Dünya Politikasının Yeni Sorunu: İklim Değişikliği ve İklim Göçmenleri”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 3/41 (2021), 273–302.
- Paçacı, Gülcan. *Dünya’da ve Türkiye’de İklim Değişikliği Kaynaklı Gıda Güvenliği Sorunu*. Kocaeli Üniversitesi, 2019.
- Sağsen, İlhan. “Uluslararası İklim Değişikliği Müzakereleri: Çevre Duyarlılığı Mı Yoksa Yeni Bir Uluslararası Rekabet Alanı Mı?” *Alternatif Politika*.
- Schubert, R. vdğ.. *Climate Change as a Security Risk*. Earthscan, 2009.
- Smith, Michael E. *Uluslararası Güvenlik*. Ankara: Felix Kitap, 2020.
- STM. *SU GÜVENLİĞİ I: Sürdürülebilirlik ve İklim Değişikliği Bağlamında Dünyadaki Mevcut Durum ARAŞTIRMA RAPORU KASIM 2021* (2021).
- Ullman, Richard H. “Redefining Security”. *International Security* 8/1 (1983), 129–153.

- UNEP. “Climate Change and Security Risks”. 2022. <https://www.unep.org/explore-topics/disasters-conflicts/what-we-do/disaster-risk-reduction/climate-change-and-security>
- Veysal, Çetin. *Savaşın Felsefesi*. Etik Yayınları, 2010.
- Vural, Çağla. “Küresel İklim Değişikliği ve Güvenlik”. *Güvenlik Bilimleri Dergisi* 7/1 (2018), 57–85. <https://doi.org/10.28956/gbd.422726>
- Wæver, Ole. “On Security”. *Securitization and Desecuritization*. I Ronnie D. Lipschutz (Red.) *On Security*. ed. Columbia University Press, 1995.
- Yılmaz, Fırat Harun - Navruz, Mücahit. “Küresel İklim Değişikliği, İklim Mültecileri ve Güvenlik”. *ASSAM Uluslararası 13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı 13*. *Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı 13/13* (2019), 255–270.